

บทที่ 6

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของครูและผู้วิจัย

คำถามวิจัยข้อที่สอง "กระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำ ความรู้สึก และความคิด ของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ ครู และผู้วิจัยหรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด" ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของครูและผู้วิจัย โดยนำเสนอให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านการกระทำ ด้านความรู้สึก และด้านความคิด จากการเข้าร่วมกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษของครูการศึกษาพิเศษ ในบทบาทของครูห้องเรียนพิเศษและผู้ช่วยวิจัย และผู้วิจัย ในบทบาทของครูห้องเรียนพิเศษและผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่ม การนำเสนอประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของครู 2) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้วิจัย 3) บทสรุปการเรียนรู้ของครูและผู้วิจัย

1. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของครู

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งในที่นี้คือ ครูปลาย จากการเข้าร่วมกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ ในบทบาทของครูผู้สอนห้องเรียนพิเศษและผู้ช่วยวิจัย เกิดขึ้นผ่านการทำงานกับเด็กและผู้ปกครอง ดังนี้

1.1 การทำงานกับเด็ก ครูปลายเรียนรู้จากการทำงานกับเด็กในห้องเรียนพิเศษซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการกระทำ คือ การมีความรู้ความเข้าใจและแนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กที่เหมาะสม ในด้านความรู้สึก คือ การเข้าใจในตัวเด็กและการมีความสุขกับการทำงาน ในด้านความคิด คือ การปรับมุมมองในการมองและการทำงานเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการเข้าใจชีวิต

การทำงานกับเด็กในห้องเรียนพิเศษทำให้ครูปลายไม่หยุดเรียนรู้ พยายามค้นหาความรู้และแนวปฏิบัติเพิ่มเติมตลอดเวลา สิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้แก่ หลักพื้นฐานในการดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความชัดเจนของการสอน การมีอารมณ์เป็นกลาง ซึ่งการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง

เด็กพิเศษมีปัญหาพร้อมคล้ายๆกัน เช่น สมาธิสั้น การหันเหความสนใจง่าย การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ ความไม่รอบคอบ ปัญหาการพูด การไม่รู้จักรากศัพท์ อากาการซีลิม การขาดความเชื่อมั่น พลังเจตจำนงต่ำ บุคลิกภาพไม่ดี การดูแลขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันที่บ้าน เช่น จังหวะในชีวิตประจำวัน ความสม่ำเสมอ การทำซ้ำ ฯลฯ เป็นสิ่งสำคัญซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการเด็ก สิ่งแวดล้อมสำคัญมากๆ ต้องสงบ สะอาด สวยงาม เป็นระเบียบ เช่น ซอด้วง ที่ครูเข้าที่เข้าทางมากกว่าเมื่ออยู่ในห้องเรียนพิเศษ แต่อารมณ์จะแปรปรวนมากเมื่ออยู่ในห้องเรียนรวม

14 ก.พ. 49: บันทึกรูปถ่าย

ครูต้องมีพลังเจตจำนงที่แน่วแน่ในการนำพาเด็กให้สามารถปฏิบัติตามแผนที่ครูได้วางไว้ ทั้งนี้ครูต้องทำงานกับอารมณ์ตนเองในทางที่จะควบคุมให้หนึ่ง เป็นกลาง ไม่มีอารมณ์ร่วมไปกับเด็กหรือโกรธเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามที่ครูต้องการ คำแนะนำจากนักศิลปะบำบัดถึงวิธีการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้ครูเข้าใจหลักของการดูแลเด็กพิเศษชัดเจน ส่งผลถึงการเปลี่ยนมุมมองของครูต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทางที่เปิดรับในธรรมชาติและความเป็นตัวตนของเด็กและไม่รับตัดสินเด็กจากประสบการณ์เดิมของครู

"พินตบ ตี ตีบ ครู ล้มเก้าอี้ ตึงผ้าปูโต๊ะ ส่งเสียงกรี๊ดร้องและร้องไห้หน้าตาไหลพราก ในบางครั้ง ครูพยายามบังคับให้พินนั่งบนเก้าอี้ฟังผู้วิจัยเล่านิทาน และร่วมกิจกรรมอื่นๆเช่นเดียวกับเพื่อน พฤติกรรมของพินรบกวนเพื่อน ครูจึงต้องเชิญออกไปนอกห้อง เหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นตลอดภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2548 ในใจครูมีความคิดว่า บางทีครูอาจรับมือพินไม่ไหว และพินอาจไม่เหมาะกับห้องเรียนนี้ ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2548 ครูได้รับคำแนะนำในการวางเฉยทั้งท่าทีและความรู้สึกข้างในของครู ประกอบกับการชักชวนให้เข้าร่วมและผ่อนลงหากมีการต่อต้าน พินให้ความร่วมมือดีในช่วงต้น หลังจากนั้นพฤติกรรมต่อต้านมากขึ้นเรื่อยๆ การได้รับคำแนะนำจากนักศิลปะบำบัดในการสังเกตการณ์และให้คำแนะนำแก่ครูว่า "ครูจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่า จะให้เด็กทำอะไร และจะต้องทำตามที่ได้วางแผนที่ไว้ ไม่ใช่ให้เด็กเป็นผู้ตัดสินใจว่า จะทำหรือไม่ทำ หากเด็กปฏิเสธ ครูต้องให้กำลังใจกับเด็กตลอดเวลาว่า ครูเชื่อว่าเด็กทำได้ และช่วยให้เด็กทำจนเสร็จตามแผนของครูแม้ว่าเด็กจะต่อต้านเพียงใดก็ตาม" วันนั้นพินเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมจนสำเร็จ และเป็นวันที่ครูเพิ่งเข้าใจการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง การดูแลเด็กพิเศษเป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง ละเอียดย่อนมาก ครูต้องศึกษาทำความเข้าใจทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติอย่างเอาใจจริง เอาใจ ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะด่วนตัดสินใจว่า เด็กในความดูแลนั้นเป็นอย่างไร จนกว่าจะได้ให้โอกาสตัวเองในการทำความรู้จักเด็กอย่างเพียงพอ"

31 ก.ค. 48: บันทึกรูปถ่าย

ครูปลายเรียนรู้ว่าการเป็นครูเป็นงานที่ทำให้ตนเองมีความสุข ซึ่งไม่ได้จำกัดแค่เพียง การเป็นครูของเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่านั้น การสอนเด็กปกติก็ทำให้ครูได้เรียนรู้และ มีความสุขกับการทำงานเช่นกัน เนื่องจากเป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการได้ช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งนี้ การทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาให้ตนเป็นคนที่จะเฉยคลอและคิดลึกซึ้งมากขึ้น

เด็กพิเศษทำให้เราวิธีสอนว่าขั้นนี้แล้วต้องไปขั้นนี้ จะทำให้เราสามารถช่วยเด็กเรียน อ่อนได้ เขาทำให้เราละเอียดมากขึ้น รู้สึกว่าเด็กช่วยให้เราคิดอะไรได้ลึกซึ้งมากขึ้น รู้สึก ว่างานที่ทำกับเด็กเป็นงานที่มีความสุข ไม่จำกัดว่าต้องพิเศษหรือไม่พิเศษ แต่รู้ว่าเด็ก พิเศษให้ข้อคิดอะไรกับเราเยอะ

7 ก.พ. 49: บันทึกครูปลาย

ทั้งนี้ การทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษพัฒนาตนเองในด้านความคิด เรียนรู้ที่ จะปรับมุมมองให้กว้างขึ้น นั่นคือ มองว่าทุกคนมีความแตกต่างซึ่งการคิดเช่นนี้ช่วยให้ครูปลาย เข้าใจเด็กปกติมากขึ้นและเห็นความพิเศษในเด็กปกติมากขึ้น

เด็กพิเศษก็เหมือนกับเด็กทุกคนที่มีลักษณะแตกต่างกัน ไม่มีใครเหมือนกันแม้แต่ คู่แฝดที่มาจากไข่ใบเดียวกัน ความพิเศษคือความแตกต่าง ไม่ใช่ความผิดปกติ

7 ก.พ. 49: บันทึกครูปลาย

นอกจากการขยายมุมมองในการมองเด็กที่กว้างขึ้นแล้ว ครูปลายยังเปลี่ยนมุมมองใน การทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยไม่มองว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับ ประโยชน์จากโรงเรียนเรียนรวมเสมอไป

เด็กพิเศษไม่ควรเรียนในโรงเรียนปกติ มีประโยชน์น้อยมาก เสียเวลา แต่ ทำอย่างไรได้ นี่คือการชีวิตที่ถูกกำหนดให้มาเกิดเมืองไทย ที่พ่อ แม่ หมอ และครู บอก ว่าต้องเรียนโรงเรียนปกติเพราะว่าเด็กต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน ตอนไปแคมป์ฮิลล์ยังไม่ รู้สึกตรงนี้มาก พอมาเห็นและเปรียบเทียบกับแคมป์ฮิลล์แล้ว เสียหายแทนมาก ๆ ก่อน ไปก็เชื่อว่าถ้าเด็กพิการอยากเรียนต้องได้เรียนทุกคน ตาม พรบ.2542 เป็นสิ่งเหมาะสม แล้ว แต่ตอนนี้เปลี่ยนความเชื่อนี้แล้ว

7 ก.พ. 49: บันทึกครูปลาย

ปัจจัยชีวิตที่เข้ามากระทบในช่วงเวลาใกล้เคียงกันทั้งความเจ็บป่วยทางกายของตน การเจ็บป่วยซึ่งพัฒนาเป็นการสูญเสียมารดาผู้เป็นที่รัก การเปลี่ยนบทบาทจากผู้บริหารเป็น

ครูผู้สอน ทำให้ครูปลายต้องทำงานกับการพัฒนาปัญญาภายในในการฝ่าฟันอุปสรรคชีวิต ซึ่งการมีโอกาสได้นั่งสมาธิทำให้ครูปลายเข้าใจชีวิตและเป้าหมายของชีวิตตน เรียนรู้ที่จะเพียงพอ กับสิ่งที่มืออยู่ ณ ปัจจุบัน

“ไปนั่งสมาธิเลยเข้าใจว่า ไม่ต้องไปแสวงหาอะไรมากมาย เรายังรู้สึกว่ายังสามารถทำอะไรให้เด็กได้เยอะ ทำอะไรเพื่อคนอื่นได้ แม่เสียก็เข้าใจว่าชีวิตมันก็เท่านั้นแหละ เดี่ยวก็ตายแล้ว ทำเพื่อพัฒนาตนเองภายใน ไม่แสวงหาจากภายนอก เราอยู่ได้โดยไม่ต้องทำอะไรใหญ่โต”

ครูปลาย 16 ก.พ. 48: บันทึกคำพูด

1.2 การทำงานกับผู้ปกครอง ครูปลายเรียนรู้จากการทำงานกับผู้ปกครองซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึก คือ การมีพลังใจในการทำงาน การเปิดใจกว้างยอมรับและเข้าใจผู้ปกครอง และความรู้สึกผูกพัน

“เห็นความทุกข์ของพ่อแม่ เห็นว่ามันไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะให้พ่อแม่ช่วยเด็ก เพราะว่าชีวิตของเขาก็มีเงื่อนโซ่ที่แตกต่างออกไป เช่น พ่อชอดั๋งที่ต้องทำงานทุกวัน พ่ออึ้งกลุงที่แม่จะมีฐานะตำแหน่งหน้าที่การงานที่จะเลือกปฏิบัติได้ แต่เขาก็มีแนวคิดในการพัฒนาลูก มีวิถีคิดของเขาเอง หรือแม่พิณที่ดูเหมือนจะพร้อมแต่ติดขัดเรื่องพ่อ ทุกคนมีเงื่อนโซ่ของตัวเองที่ไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้เต็มที่”

ครูปลาย 16 ก.พ. 48: บันทึกคำพูด

ครูปลายสะท้อนว่า งานวิจัยนี้ทำให้เกิดรูปธรรมของความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนที่ไม่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำขวัญของโรงเรียนอีกต่อไป กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำมากกว่าเดิมที่เป็นเพียงการเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งทางโรงเรียนจัดขึ้น นอกจากนั้น การเปลี่ยนบทบาทจากผู้บริหารลงมาทำงานร่วมกับผู้ปกครองสร้างให้เกิดสัมพันธภาพ ความผูกพัน ความเข้าใจ และการยอมรับในตัวตนของผู้ปกครองมากขึ้น การได้สัมผัสกับผู้ปกครองบางท่านที่มีพลังในการทำงานกับลูก เช่น คุณย่าน้องฟลุ้ต คุณแม่น้องแคน เป็นแรงเสริมให้ตนเองมีพลังในการลงมือกระทำ

2. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้วิจัย

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้วิจัยจากการเข้าร่วมในกระบวนการให้การศึกษา สำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ นำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงใน 2 บทบาท คือ บทบาทของครู และบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่ม ดังนี้

2.1 บทบาทของครู

ผู้วิจัยในบทบาทครูผู้สอนห้องเรียนพิเศษไม่เพียงมีโอกาสได้เรียนรู้จากการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่านั้น หากได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกับผู้ปกครองในการค้นหาแนวทางส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ดังนี้

2.1.1 การทำงานกับเด็ก ตลอดระยะเวลาของการทำงานใกล้ชิดกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทำให้ผู้วิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการกระทำ คือ การได้รับความรู้และแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กบนฐานความรู้ทางการศึกษาบำบัด ในด้านความรู้สึก คือ การเป็นผู้มีใจเปิดกว้าง ยอมรับและเข้าใจในความเป็นตัวตนของเด็กแต่ละคน การทำงานกับอารมณ์ตนเอง และการมองปัญหาด้วยอารมณ์ขัน ในด้านความคิด คือ การยอมรับในข้อจำกัดของตนเองและเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองภายในเพื่อการเกิดปัญญา และการเข้าใจความหมายของการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การทำงานกับเด็กในห้องเรียนพิเศษทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง กล่าวคือ เรียนรู้การยอมรับต่อข้อจำกัดของตนเองในด้านความรู้ทางการศึกษาบำบัดและความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยพัฒนาตนเองผ่านวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การฟังบรรยาย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การได้รับคำแนะนำขณะปฏิบัติงาน การสะท้อนความคิดร่วมกับผู้ร่วมงาน การขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาเด็กรายกรณี ทั้งนี้การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติเป็นการเชื่อมโยงความรู้สู่ความเข้าใจที่แท้จริง ผู้วิจัยสามารถจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปในทางการบำบัดแก่เด็กและตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคลและกลุ่มได้มากขึ้น

ในกิจกรรมระบายสีน้ำ หลังจากเข้าอบรมศิลปะบำบัดกับนักศิลปะบำบัด ผู้วิจัยได้แนวทางในการทำงานกับเด็ก คือ ครูต้องเตรียมพร้อมและแม่นยำในขั้นตอนของการทำสีน้ำตั้งแต่การเตรียมอุปกรณ์จนถึงการเก็บอุปกรณ์ ซึ่งเด็กทุกคนต้องเรียนรู้ขั้นตอนในการทำงานสีน้ำและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตัวเองตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย เพื่อให้เด็กมีสติรู้ตัวตลอดและภูมิใจตนเองที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตัวเองเช่นเดียวกับครู นอกจากนั้นวิธีการทำสีน้ำที่ครูเรียนรู้มาเป็น

การทำงานกับอารมณ์จิตใจของเด็กโดยตรง ประสบการณ์กับสี่สรางให้เกิด
สมาธิและพัฒนาความสมดุลของอารมณ์ ความรู้สึกภายในจิตใจ บรรยากาศ
ในขณะที่ทำนี่เป็นบรรยากาศที่เด็กสงบและมีสมาธิกับการทำงาน ซึ่ง
นักจิตตลีลาบำบัดกล่าวว่า เป็นช่วงเวลาที่มึนคุณภาพ

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

การสังเกตเด็กอย่างไม่รีบตัดสิน แต่เฝ้าดูด้วยการเปิดรับอย่างบริสุทธิ์ ช่วยให้
ผู้วิจัยเข้าใจเด็ก เข้าใจความสามารถของเด็กแต่ละคนอย่างแท้จริง และยอมรับในความเป็นตัวตน
ของเด็ก การเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของเด็กชัดเจนทำให้ผู้วิจัยมีแนวทางในการส่งเสริมเด็กที่
ถูกต้องมากขึ้น

อังกฤษยืนข้างผู้วิจัยและแสดงพฤติกรรมไม่นิ่ง โดยการสั่นแขน เข้าไปยุ่ง
กับเพื่อนด้วยการเตือนเพื่อน ผลักเพื่อน หรือตีผู้วิจัยในการทำงานหยอกล้อ ผู้วิจัย
สังเกตพฤติกรรมและใช้การพูดเตือนหรือสัมผัสให้รู้สึกตัวแต่ไม่เป็นผล เฝ้า
ติดตาม พฤติกรรมนี้และพยายามหาแนวทางแก้ปัญหา สิ่งที่ผู้วิจัยนึกขึ้นมาได้
คือ พฤติกรรมการเตือนเพื่อนของอังกฤษสะท้อนพฤติกรรมที่ผู้วิจัยกระทำ คือ
การเข้าไปเตือนอังกฤษ ผู้วิจัยจึงลดพฤติกรรมการเตือนลงแต่ยังไม่เป็นผล
ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตและนั่งคิด พบว่า อังกฤษมีพฤติกรรมไม่นิ่ง และแสดง
พฤติกรรมล้อเล่นเฉพาะกับผู้วิจัย เช่น เดินเข้ามาเบียด ไข่มือตีเมื่อผู้วิจัยเดิน
ผ่านแล้วพูดว่า “ล้อเล่นน่า” ผู้วิจัยจึงลองสลับตำแหน่งการยืน โดยให้ไปยืน
ข้างฟูลัดและอองแกนซึ่งเป็นเด็กที่โตกว่า พบว่า อังกฤษคุมตัวเองได้ดีขึ้น

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

ผู้วิจัยต้องพัฒนาตนเองอย่างมากในการทำงานกับอารมณ์ การมีสติรู้ตัว และ
การทำใจนิ่ง เฉย สิ่งหนึ่งที่ช่วยในการพัฒนาอารมณ์ คือ การทำความเข้าใจในสิ่งที่เด็กเป็นและ
พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมา

“ไม่เฉพาะแม่ ครูก็ต้องทำงานกับอารมณ์ด้วยเหมือนกัน เพราะว่าแม่เจอลูกคน
เดียว ครูเจอเด็ก 5 คนในห้องเดียวกัน จะบอกว่าสิ่งที่ผ่านมาที่เราทำงานกับเด็ก
เรารู้สึกว่ามันมีโกรธเหมือนกันในช่วงแรกๆ สั่งให้ทำอย่างนี้ทำไมไม่ทำ แต่ว่า
สำนึกมันเกิดขึ้นมา สำนึกมันต้องมาให้ทัน แล้วเราต้องรู้ตัวให้ทันว่าเขาก็เป็น
อย่างนี้แหละ เราก็ต้องพยายามที่จะทำใจตัวเอง ลดความคาดหวังลง แล้วก็
พยายามนั่ง แล้วก็ดูให้มันเป็นเรื่องตลก...บางที่การทำงานกับเด็กเราก็คิดว่า

ทำอย่างไรดี สถานการณ์นี้จะทำอย่างไรดี แต่อันหนึ่งคือ ถ้าสมมุติเรามีสติ รู้ตัวเสมอ เราไม่ค่อยพลาดที่จะทำอะไรโดยที่มันไร้เหตุผลตรงนั้นค่ะ มันทำให้เราพัฒนาตัวเองมากขึ้น คือ การรู้ตัวแล้วก็รู้อารมณ์ตัวเอง"

ผู้วิจัย 7 ส.ค. 48: การประชุมร่วมกัน

ความแตกต่างของเด็กภายในห้องเรียนพิเศษ เป็นสิ่งท้าทายแก่ผู้วิจัยที่จะใช้ความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยเรียนรู้ความจริงที่ว่า เด็กแต่ละคนมีความสามารถที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้ไม่ใช่อุปสรรคหากแต่เป็นส่วนช่วยเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสร้างบรรยากาศของความเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นในห้องเรียน

"ตอนรอเข้าห้องเรียน เปียโน (ผู้ซึ่งความสนใจอยู่นอกตัวเอง) เข้าไปทักทายพิณ (ผู้ซึ่งอยู่แต่ในโลกส่วนตัว) และทักทายชอด้วง โดยกอดคอชอด้วง"

8 มิ.ย. 48: บันทึกครู

เด็กกลุ่มที่สองที่มาเรียนในห้องเรียนพิเศษ มีเด็กที่พูดไม่ได้ พูดน้อย และพูดมาก เรียนร่วมกัน เด็กบางคนมักตอบคำถามครูในขณะที่เด็กบางคนไม่ยอมตอบคำถามครู การมีเด็กที่มีความสามารถหลากหลายในห้องเรียน ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ในลักษณะสื่อสารโต้ตอบสองทาง ซึ่งบางสถานการณ์เด็กที่พูดน้อยและพูดเบา กลับเป็นฝ่ายตอบครูด้วยเสียงที่ดังและชัดเจน

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

การทำงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องทำให้ผู้วิจัยเห็นศักยภาพและความสามารถของเด็กแต่ละคนชัดเจนมากขึ้น และมองเห็นความจริงที่ว่า เด็กทุกคนมีความมุ่งมั่นและมีศักยภาพซ่อนอยู่ซึ่งเราในฐานะครูต้องหาให้พบ อย่างไรก็ตาม การทำงานกับความคิดเชิงเหตุผลเพียงด้านเดียวไม่ได้ช่วยให้เกิดปัญญาในการมองเห็นความจริงหรือการแก้ปัญหาบางปัญหา บางครั้งการใช้อารมณ์ขันก็ช่วยให้แก้ปัญหาได้

เช้าวันหนึ่ง ชอด้วงร้องไห้เสียงดังปฏิเสธไม่ยอมเข้าเรียนในห้องเรียนพิเศษ พร้อมทั้งวิ่งขึ้นไปอยู่ในห้องเรียนรวม ผู้วิจัยวิ่งตามขึ้นไป ชอด้วงวิ่งหนีรอบโต๊ะเรียนไม่ให้ผู้วิจัยเข้าถึงตัว ผู้วิจัยพูดอย่างไรชอด้วงก็ไม่ฟัง ตะโกนไล่ผู้วิจัยเสียงดัง ในที่สุดผู้วิจัยทำที่ว่าเล่นเกมวิ่งไล่จับอยู่กับชอด้วง ชอด้วงหัวเราะชอบใจและวิ่งช้าลงจนผู้วิจัยจับตัวได้และพาลงมาห้องเรียนพิเศษด้วยสภาพกึ่งลากกึ่งเดินได้สำเร็จ

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

ผู้วิจัยเรียนรู้ว่าความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้ที่มีใจอยากช่วยเหลือเด็ก และการทำงานกับญาติคนะในการหาทางออกของปัญหา ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือการศึกษาเด็กเป็นรายกรณีผ่านวิธีการสังเกตอย่างละเอียดถึงลักษณะทางกายภาพ อารมณ์ความรู้สึก พฤติกรรม และการแสดงออกของเด็ก การนึกภาพเด็กและการตั้งคำถามในใจ โดยไม่รีบค้นหาคำตอบ และการประชุมร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือครูประจำชั้น ในการทำความเข้าใจเด็กอย่างถ่องแท้และหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน สามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นแก่เด็กแม้จะยังไม่มีคำตอบในทางปฏิบัติก็ตาม

ผู้วิจัยและครูปลายพบปัญหาอารมณ์ของพินที่แปรปรวนอย่างมาก เป็นเวลา 2 สัปดาห์ติดกัน คือ ร้องไห้เสียงดัง ปฏิเสธไม่เข้าห้องเรียน ดิ้น เตะ ตีครู และล้มโต๊ะเรียน เป็นเวลานานกว่า 15 นาที จึงสงบลง แต่จะมีอารมณ์หงุดหงิดสลับกับอารมณ์ปกติตลอดชั่วโมงการเรียน วันที่ 3 ส.ค. 48 ผู้วิจัยและครูปลายนัดพบผู้ปกครองเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา คุณแม่น้องพินแสดงความคิดเห็นว่าอารมณ์ที่รุนแรง 2 ครั้งที่ผ่านมาไม่น่าจะเป็นผลจากยา ซึ่งครูปลายสะท้อนความคิดว่าไม่ต้องหาสาเหตุ เนื่องจากอารมณ์ของพินแปรปรวนโดยไม่มีสาเหตุ ผู้วิจัยและครูปลายปรึกษากับคุณแม่ถึงการลดการบำบัด ซึ่งคุณแม่ให้ความร่วมมือที่จะลดความเข้มข้นของการเรียนพิเศษช่วงเย็นลงแต่ไม่สามารถลดการบำบัดอื่นๆได้ เนื่องจากต้องการให้การบำบัดมีความต่อเนื่องและไม่ทราบว่าจะให้พินทำกิจกรรมอะไรหากหยุดการบำบัดไป หลังจากประชุมกับผู้ปกครอง พบว่า พฤติกรรมของพินกลับมาเป็นปกติ แม้ยังคงมีอารมณ์ที่แปรปรวนโดยไม่ทราบสาเหตุ แต่ก็ไม่รุนแรงเช่นครั้งก่อน

วันที่ 4 มกราคม 2549 พินอารมณ์ดีในช่วงแรกแต่หลังจากนั้นอารมณ์แปรปรวน ครูปลายใช้น้ำมันหอมกลิ่นลาเวนเดอร์และบริเวณหลังหูเพื่อช่วยให้สงบลง แต่วันนี้ไม่ได้ผลเช่นที่เคยเป็น พินเตะ ตี ทำท่าจะกัดครู และตีและตบเพื่อนไปหลายคน

ภาคการศึกษานี้พินตีครูแรงมากและตีบ่อยกว่าที่ผ่านมา วันที่ 30 มกราคม 2549 ประชุมร่วมกับนักจิตตลิลลาบำบัดเพื่อศึกษาพินอย่างละเอียด ครูปลายตั้งคำถามว่า ทำอย่างไรพินถึงจะไม่ตีครู ผู้วิจัยตั้งคำถามว่าพินเหมาะกับห้องเรียนพิเศษนี้หรือไม่ นักจิตตลิลลาบำบัดบอกว่า ต้องช่วยให้พินรับรู้ร่างกายตัวเอง พินต้องใช้ร่างกายในการทำงาน เช่น ยกโต๊ะ และเพิ่มคุณภาพชีวิตหรือประสบการณ์ทางบวกที่พินสงบและสบาย เช่น การระบายสีน้ำ หลังจากทำกรณีศึกษา พบว่า วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2549 พินมีพฤติกรรมในห้องเรียนดีขึ้นมาก ตีครูน้อยลงและสามารถนั่งฟังบทเรียนร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้นานประมาณ 1 ชั่วโมง โดยไม่อารมณ์เสีย เข้าร่วมกิจกรรมได้ดี ปฏิบัติตามคำสั่งครูได้ เช่น ยกเก้าอี้ ยกโต๊ะ พินมีพฤติกรรมเช่นนี้ต่อเนื่องจนปิดห้องเรียนพิเศษเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2549

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

ผู้วิจัยค้นพบความหมายของการเป็นครูของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ กล่าวคือ การทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเรื่องท้าทายที่ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นการทำงานที่ต้องอาศัยทั้งความรู้และความเมตตา ซึ่งครูต้องมีอุเบกขา คือ มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือแต่ไม่ทุกข์หรือเศร้าใจไปกับความสงสารต่อชะตากรรมของเด็ก จนไม่สามารถมองเห็นความสวยงามหรือความสามารถที่ซ่อนเร้นของเด็กได้ และเมื่อได้ช่วยเหลืออย่างเต็มที่แล้วก็กังวลใจในผลที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้การทำงานกับเด็กไม่ใช่ครูเป็นฝ่ายให้และเด็กเป็นฝ่ายรับอย่างเดียวอย่างหนึ่ง หากเป็นการไหลลื่นของบทบาททั้งการเป็นผู้รับและการเป็นผู้ให้ของทั้ง 2 ฝ่าย เด็กสอนให้ครูเป็นคนที่มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ และรู้จักเสียสละตนเองเพื่อคนอื่น

2.1.2 การทำงานกับผู้ปกครอง การทำงานกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้วิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึก คือ การมีใจเปิดกว้างและยอมรับในตัวตนของผู้ปกครอง สิ่งสำคัญของการทำงานกับผู้ปกครอง คือ การเรียนรู้การเปิดใจยอมรับความเป็นตัวตนของผู้ปกครอง ลดอคติและลดความคาดหวังของตัวเองลง ผู้วิจัยเรียนรู้จากการทำงานกับผู้ปกครอง ทั้งการวางแผนการเรียนรู้รายบุคคล การวางแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน การสะท้อนความคิดและการสื่อสารเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือพัฒนาการเด็กผ่านสมุดบันทึกของผู้ปกครอง รวมทั้งการสนทนาและสัมภาษณ์เชิงลึกจากการไปเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง การไปเยี่ยมบ้านทำให้ผู้วิจัยได้เห็นสภาพความเป็นอยู่และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและลูก ตลอดจนการได้สนทนากับผู้ปกครองทำให้เข้าใจต่อปัจจัยชีวิต โอกาสและอุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของแต่ละครอบครัว ผู้วิจัยพยายามค้นหาแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติกับผู้ปกครองรายบุคคล ในลักษณะการรับฟังปัญหา การให้กำลังใจ การเสริมข้อมูลการปฏิบัติที่เหมาะสม และการให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งประเด็นสำคัญของการเรียนรู้ คือ การทำงานกับตัวเองที่จะมองเห็นและเข้าใจผู้ปกครองอย่างแท้จริงเพื่อการตอบสนองในทางที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ปกครองแต่ละคน

“เราคนนอกทำได้แค่เพียงให้ข้อมูล รว และทำงานกับตัวเอง อย่าไปคาดหวังกับการตัดสินใจของคนอื่นให้ตรงใจเรา ตั้งความหวังมากจะผิดหวังเปล่าๆ”

6 ส.ค. 48: บันทึกผู้วิจัย

กรณีการทำงานกับแม่น้องกิตติ์ ซึ่งค่อนข้างใจอ่อนและสงสารลูกมาก ช่วยเหลือลูกในทุกเรื่อง การไปเยี่ยมบ้านเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองตื่นตัว มีพลังที่จะลงมือปฏิบัติกับลูก ผู้วิจัยทำงานกับคุณแม่ด้วยการให้กำลังใจและให้คำแนะนำในการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น การเข้าห้องน้ำ ผู้วิจัย

และผู้ช่วยวิจัยทำงานกับคุณแม่มากกว่าปี จากเดิมที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองในการเข้าห้องน้ำเองได้เนื่องจากปัญหาด้านสรีระและการพูดสื่อสาร ปัจจุบันแม้จะไม่สามารถบอกความต้องการแต่สามารถช่วยเหลือตนเองในการถอด ใส่กางเกง และนั่งตัวเองได้โดยไม่ต้องช่วยเหลือ

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

2.2 บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่ม

ผู้วิจัยในบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในด้านการกระทำ คือ การพัฒนาทักษะของการเป็นผู้อำนวยความสะดวก และการจัดกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่ม ในด้านความรู้สึก คือ การมีใจเปิดกว้างยอมรับและเข้าใจในความเป็นตัวตนของผู้ปกครอง และในด้านความคิด คือ การเข้าใจต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มเรียนรู้เป็นโอกาสที่ช่วยให้ผู้วิจัยได้พัฒนาทักษะต่างๆในการทำงานกับผู้ใหญ่ทั้งผู้ปกครอง ครู และบุคคลในเครือข่ายสนับสนุน ได้แก่ การดำเนินการประชุมกลุ่ม การบริหารจัดการเวลา การควบคุมเวทีสนทนา การตั้งคำถาม และการจัดสภาพแวดล้อม กล่าวคือ ผู้วิจัยเรียนรู้การควบคุมเวลาให้มีความกระชับและดำเนินไปตามกำหนด การดูแลความสมดุลของเวทีสนทนาไม่ให้น้ำหนักของการสนทนาตกอยู่ที่ท่านใดท่านหนึ่ง การตั้งคำถามที่ไม่สร้างให้เกิดความสับสนและการพูดนำเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามสะอาดตา ทั้งนี้การค้นหาและประสานความร่วมมือกับบุคคลในเครือข่ายสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการวางแผน การเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเรียนรู้ รวมทั้งการที่กลุ่มเป็นกระจกสะท้อนการปฏิบัติแก่ผู้วิจัย เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้วิจัยในทางที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเข้าใจต่อบทบาทและพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2548 หลังการประชุมผู้ปกครอง ผู้วิจัยมีโอกาสนสนทนากับครูการศึกษาพิเศษ หนึ่งในเครือข่ายสนับสนุนผู้เข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้ทุกครั้งหากมีโอกาส ซึ่งได้ชี้ประเด็นให้ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาของการดำเนินกลุ่มสนทนา ในประเด็นการตั้งคำถามที่กว้างเกินไป ขาดการพูดนำหรือยกตัวอย่างเพื่อสร้างความเข้าใจ เป็นผลให้ผู้ปกครองหลงประเด็น และความไม่ชัดเจนในบทบาทของผู้นำเสนอ ผู้วิจัยได้กลับมาทบทวนการทำงานของตนเองและปรับปรุงการตั้งคำถามและบทบาทของผู้ดำเนินกลุ่มสนทนา ให้สามารถคุมเวทีสนทนาอย่างสมดุล ไม่ให้น้ำหนักของการสนทนาตกไปที่ผู้ปกครองท่านใดท่านหนึ่งมากเกินไป

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

การประชุมผู้ปกครองในวันที่ 3 กรกฎาคม 2548 ผู้วิจัยเชิญผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ลูกผ่านพ้นช่วงปฐมวัยไปแล้ว จำนวน 3 ท่าน เข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเลี้ยงดูรวมทั้งมุมมองในการมองลูกและมองชีวิต หลังจากการประชุมผ่านไป 1 วัน ผู้วิจัยมีโอกาสสนทนาทางโทรศัพท์กับคุณแม่ท่านหนึ่งในสามท่าน ในลักษณะการสะท้อนความคิดต่อกิจกรรมที่ผ่านมา การสนทนากับคุณแม่ท่านนี้เป็นเหมือนกระจกสะท้อนความคิดแก่ผู้วิจัย คุณแม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่มีต่อผู้ปกครองในกลุ่ม ซึ่งให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่ชัดเจนขึ้น และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำงานต่อไป

“แม้คิดว่าผู้ปกครองจะได้อะไรบางอย่างแต่อาจไม่ใช่ในวันนี้ ซึ่งไม่ทราบว่ามีเมื่อไหร่ รู้แต่ว่ามันไม่เสียเปล่าหรอก อย่างแม่ใช้เวลาตั้ง 9 ปี กว่าจะเข้าใจในสิ่งที่ครูเคยบอกเมื่อลูกอายุ 2 ปี”

“ผู้ปกครองไม่ได้ตอนนี้หรอกเพราะเขายังไม่ได้มองในสิ่งที่เรามอง ยังค้นหาวิถีพิเศษ แนวทางสำเร็จในการส่งเสริมลูก และถ้าเขาไม่ลงมือปฏิบัติเอง เขาจะไม่รู้หรอก”

“อย่าท้อถอย อย่าหมดกำลังใจ อย่ายึดเฉพาะความคิดของผู้ปกครองคนเดียว”

4 ก.ค. 48: การสนทนาทางโทรศัพท์

ผู้วิจัยเรียนรู้การพัฒนาความสามารถในการทำงานกับผู้ปกครองผู้ซึ่งมีภูมิหลังของประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน การปรับปรุงแนวทางในการดำเนินการที่สอดคล้องกับความต้องการที่แปรเปลี่ยนไปของผู้ปกครองในการเข้าร่วมการประชุมแต่ละครั้ง ข้อมูลการสะท้อนความคิดของผู้ปกครองและบรรยากาศในการประชุมร่วมกัน ทำให้ผู้วิจัยเรียนรู้การลดความคาดหวังของตนเองที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประชุมแต่ละครั้ง รวมทั้งความคาดหวังต่อความสำเร็จของการวิจัยในทางที่จะเร่งสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้ปกครองโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมและธรรมชาติของผู้ปกครองในกลุ่ม

การสนทนากับครูการศึกษาพิเศษจากเครือข่ายสนับสนุน เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2548 ถึงประเด็นที่ผู้วิจัยมองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง “ผู้ปกครองค่อยๆก้าวออกมาเป็นเรื่องปกติ ต้องใช้เวลา ตอนนี้เขาเริ่มเปิดตัวเอง บอกความต้องการของตนเองแล้ว เขาไว้ใจครู ไว้ใจโรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน เขายอมทำอะไรที่เราให้เขาทำทั้งที่ยังไม่รู้” คำตอบนอกจากจะทำให้ผู้วิจัยต้องกลับมาทบทวนตัวเอง และพัฒนาตนเองให้มีความไวต่อการรับรู้ที่มากขึ้นแล้ว ยังสร้างให้เกิดความเข้าใจต่อธรรมชาติของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น

การสะท้อนความคิดของผู้วิจัย

ความทุกข์ใจในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังทำให้ผู้วิจัยต้องกลับมาทบทวนตัวเองปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานกับผู้ปกครองใหม่ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจข้อจำกัด โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองแต่ละคนที่ส่งผลต่อความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการลูก ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจและยอมรับในความเป็นตัวตนของผู้ปกครองแต่ละคน ความสุขของการทำงานจึงเกิดขึ้นเมื่อผู้วิจัยทำงานกับผู้ปกครองอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่ตั้งความคาดหวัง แต่วางใจและยอมรับในผลที่จะเกิดขึ้น ความสัมพันธ์และความไว้วางใจที่เพิ่มขึ้นระหว่างผู้ปกครองกับผู้วิจัย ทำให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดที่เป็นความจริงมากขึ้น ข้อมูลที่ได้รับทำให้ผู้วิจัยปรับแผนการปฏิบัติการในทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของกลุ่มมากขึ้น โดยเน้นการทำงานกับความรู้สึก ผ่านประสบการณ์ และเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

ข้อมูลจากบันทึกประจำวันของผู้วิจัยที่สะท้อนว่า การประชุมเดือนละครั้งห่างมาก แต่ด้วยปัจจัยต่างๆก็ไม่สามารถจัดให้ถี่ไปกว่านี้ได้ ผู้ปกครองแต่ละคนมีปัจจัยเข้ามากระทบกับชีวิต ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว เศรษฐกิจ ความรุนแรงและอาการของลูก ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและความร่วมมือกับกลุ่ม ปัจจุบันผู้ปกครองบางคนให้ความร่วมมือเต็มร้อยกับการเข้าร่วมประชุมในขณะที่บางคนยังให้เวลากับกลุ่มน้อย ทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดความรักบนฐานความรู้คือการทำงานกับผู้ปกครองรายบุคคล ผู้ปกครองส่วนใหญ่ชอบฟังกรณีศึกษามากกว่าฟังบรรยาย เพราะเข้าใจง่ายและไม่หนักเกินไป จากจุดนี้ต่อไปจะไม่เชิญวิทยากรแต่จะเป็นการทำงานกับความรู้สึก ผ่านการสุนทรียสนทนา การทำงานศิลปะ การร้องเพลง และทำงานกับการกระทำ ผ่านแผนการจัดโปรแกรมส่งเสริมการปฏิบัติที่บ้าน ลดการทำงานกับความคิดลงแล้วปัญญาจะเกิด พยายามทำงานกับความรู้สึกภายในของผู้ปกครอง สร้างให้เกิดการตระหนักรู้ภายใน จังหวะของกิจกรรมแต่ละเดือนในเดือนมิถุนายนถึง เดือนตุลาคม 2548 จะเริ่มด้วยขลุ่ย บทกลอนการเรียนรู้ โยคะ โยนรับดวงแก้ว ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา เล่าชีวิตประวัติ ผลัดกันเล่ากรณีศึกษา สุนทรียสนทนา ตั้งแต่เดือนสิงหาคมมีการร้องเพลงหลังจากทำโยคะและอ่านกลอนร่วมกันเพื่อปิดประชุม

บันทึกประจำวันของผู้วิจัย

ผู้วิจัยเรียนรู้ว่า การทำใจยอมรับในสิ่งที่ลูกเป็นของผู้ปกครองเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ซับซ้อน และใช้เวลานาน ซึ่งผู้ปกครองบางท่านอาจใช้เวลาตลอดชีวิตของตนในการทำงานกับการยอมรับนี้

แม่: ตอนมีแคนเครียดเหมือนกัน ตอนนี้เราทำใจได้เยอะแล้ว ตอนนั้นยังทำใจไม่ได้ มีความรู้สึกเหมือนกับที่เราไปทำอะไรไม่ได้ไว้ ทำให้ถึงมาเกิดกับลูก

ผู้วิจัย: ยอมรับไม่ได้ 100% ใช่ไหมคะ

แม่: มีบ้างนิดหน่อยค่ะ บางอารมณ์ที่เห็นเด็กงุ่นง่านเขาเรียนหนังสือ เคยพูดกับคุณพ่อว่า ถ้าแคนปกติปานนี้แคนคงจะ...เราไม่ต้องมาดูแลแคนหนักขนาดนี้ เคยคิดว่าเขาน่าจะเรียนเก่ง ดูจากน้องๆเขาแล้ว

23 มี.ค. 48: ที่บ้านแคน

การประชุมเดือนตุลาคม แม่ขลุ่ยเข้าร่วมเป็นครั้งแรก ขณะมาถึงกลุ่มกำลังวาดรูปประสบการณ์ในช่วงวัย 29 – 35 ปี แม่ขลุ่ยนั่งอยู่สักพักจึงเริ่มวาดรูป เมื่อมาถึงคราวที่แม่ต้องเล่าประสบการณ์ชีวิตในช่วงวัยนั้น ซึ่งเป็นเวลาที่แม่มีขลุ่ยและรู้ว่าขลุ่ยเป็นออทิสติก แม่สะเทือนใจ น้ำตาคลอ เสียงสั่น และออกตัวว่าเป็นคนทำใจยาก เครียด และโทษตัวเองเรื่องลูก ว่าตนทำให้ลูกเป็นแบบนี้ แม่พยายามหาสาเหตุการคลอด ซึ่งแม้อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้ประกอบกับไม่ได้ใกล้ชิดลูกทำให้รู้สึกเศร้าเมื่อนึกถึงเหตุการณ์ พ่อขอตัวงู้อืดขึ้นมาว่า แม่ขลุ่ยเหมือนตนเอง แม่บ้านใจแข็งกว่า หลังจากนั้นในกลุ่มก็แสดงความคิดเห็นประเด็นนี้กันต่อ

2 ต.ค. 48: บันทึกประจำวันของผู้วิจัย

คำถามและคำตอบของผู้ปกครองในการประชุมกลุ่มสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ ความรู้สึกและความคาดหวังของผู้ปกครองที่กลับไปกลับมา แม้บอกว่าทำใจยอมรับได้แต่ก็ยังมี ความคาดหวัง รอคอยปาฏิหาริย์ ซึ่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นอาศัยเวลา การยอมรับต่อ ประสบการณ์ใหม่ การถอยหลังความคิดหรือลัดขั้วตนเอง และการปรับทัศนคติหรือมุมมองใหม่

3. บทสรุปการเรียนรู้ของครูและผู้วิจัย

การเรียนรู้ของครูและผู้วิจัยจากการเข้าร่วมในกระบวนการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ของเด็กปฐมวัยที่มีความต้องการพิเศษ ในบทบาทของครูจากการทำงานกับเด็กและ การทำงานกับผู้ปกครอง สร้างให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การทำงานกับเด็ก นำเสนอการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการกระทำ การได้รับความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางที่ถูกต้อง

ในการปฏิบัติต่อเด็ก

1.2 ด้านความรู้สึก ได้แก่ มุมมองต่อเด็กและตัวเอง ดังนี้

1.2.1 มุมมองต่อเด็ก ได้แก่ การยอมรับและเข้าใจในตัวเด็ก การเปลี่ยนมุมมอง

ในการมองเด็ก การเห็นศักยภาพของเด็ก และการลดความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับความจริง

1.2.1 มุมมองต่อตัวเอง ได้แก่ การยอมรับในข้อจำกัดของตัวเองและหาทางในการพัฒนา การมองปัญหาด้วยอารมณ์ขัน การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง การทำใจนิ่งเฉย การเปิดใจรับ และความสุขในการทำงาน

1.3 ด้านความคิด ได้แก่ การเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองภายในเพื่อ การเกิดปัญญา การเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ การเปลี่ยนมุมมองในการทำงานกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการเข้าใจชีวิต

2. การทำงานกับผู้ปกครอง นำเสนอการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนใน 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านความรู้สึก ได้แก่ มุมมองต่อผู้ปกครองและตัวเอง ดังนี้

2.1.1 มุมมองต่อผู้ปกครอง ได้แก่ การยอมรับและเข้าใจผู้ปกครอง การลดความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับความจริง

2.1.2 มุมมองต่อตนเอง ได้แก่ การเปิดใจรับ การยอมรับในข้อจำกัดของตนเอง

2.2 ด้านความคิด ได้แก่ การเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองภายในเพื่อ การเกิดปัญญา การมองเห็นและยอมรับในความจริง

การทำงานกับเด็กและผู้ปกครองทำให้ครูและผู้วิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการกระทำ ความรู้สึก และความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ผ่านการทำงานกับเด็กและผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของครูและผู้วิจัยดำเนินไปตามกระบวนการของการบูรณาการเพื่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การลดอัตตาตนเองในทางที่มองเห็นข้อจำกัดของคนที่ต้องได้รับการพัฒนา การเปิดใจรับความรู้ และแนวปฏิบัติตลอดเวลา การเปิดรับในสิ่งที่เด็กแสดงออก ผ่านการสังเกตแบบไม่รีบตัดสิน ฝึาคูอย่างมีใจจดจ่อ และมุ่งมั่นในการทำงานกับเด็กในทางตอบสนองต่อธรรมชาติและความต้องการของแต่ละคน ตลอดจนการยอมรับในธรรมชาติและปัจจัยชีวิตของผู้ปกครองที่สนับสนุนหรือขัดขวางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับครู การเปิดใจยอมรับในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความต้องการ รวมทั้งการฝึาคูอย่างไม่รีบตัดสินด้วยใจที่เป็นกลาง และมีสติรู้ตัว ทำให้ครูและผู้วิจัยสามารถมองเห็นความเป็นจริง เข้าใจและยอมรับในความเป็นตัวตนของเด็กและผู้ปกครอง ส่งผลถึงการปฏิบัติทั้งต่อเด็กและผู้ปกครองในทางที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น กล่าวได้ว่า การทำงานของจิตใจหรือความรู้สึกไปขับเคลื่อนความคิดให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งส่งผลกลับมาสู่ความรู้สึกและการกระทำที่เปลี่ยนแปลงสู่คุณภาพใหม่ การลดอัตตา การเปิดใจรับ และความมุ่งมั่น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตัวตนของครูและผู้วิจัย ในขณะที่เดียวกันก็มีผลสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของเด็กและผู้ปกครองเช่นกัน